

Onnistunut astutus

(Hirvikoira- lehti 4/ 2003)

Onnistunut astutus

Esko Nummijärvi

Monella meistä koirankasvattajista on edelleenkin käsitys, että astutustapahtuman luonto hoitaa. Koirat tarhaan ja luonto kyllä hoitaa astutuksen. Nykyäänkin monia astutuksia hoidetaan em. menetelmällä ns. luomumenetelmällä. Koirat lasketaan juoksun alettua yhteiseen tarhaan ja narttu otetaan juoksun loputtua tarhasta pois. Astutus voi onnistua tai sitten ei. Parin kuukauden kuluttua nähdään, kuinka kävi. Tällä menetelmällä toimien voi käydä niinkin, että tarhaan itsensä keinotellut vieras uros on homman hoitanut. On mahdollista, että vieras uros on astunut nartun aidan läpi, kun aitaverkko on suurisilmäistä.

Jos astutettava narttu on jo aikaisemmin penikoinut ja uros on kokenut, astutus voi hyvinkin onnistua. Tarkoitukseni on tässä kirjoituksessa kertoa omia ja toisilta kasvattajilta saamiani kokemustietoja, kuinka astutus kannattaa hoitaa niin, että pennut syntyvät kahden kuukauden kuluttua. Voin heti vakuuttaa teille, että minulta ei astutus ole koskaan epäonnistunut, jos uros vain hyppää. Tämän kerron kokemuksesta. Vaikka kirjoitukseni ei joka suhteessa täytäkään inhimillisiä vaatimuksia nartun suhteen, on lopputulos nartun omistajalle tärkeä. Tämä astutustoimenpide olisi hyvä näyttää kädestä pitäen narttujen omistajille esim. jalostuspäivillä.

Vain harva narttukoira on luonteeltaan niin varma ja omaa niin korkean kipukynnyksen, että uroksen kiinnijäätyä ei rimpuile niin, että voisi vahingoittaa itseään ja urosta. Voi käydä niin, että uros vahingoittaa itsensä astumiskyvyttömäksi. Myöskin narttu voi purra urosta niin, että uroksen astumishalu ja -kyky menevät. Sangen pienellä tietämyksellä voi astutustilanteen järjestää sellaiseksi, että se on urokselle ja nartulle miellyttävää.

Jos olet päättänyt astuttaa narttusi tee itsellesi etukäteen selväksi että saat pennut markkinoitua. Nartullasi ei ole pakosta pentuja teetettävä. Ei se narttusi siitä parane, jos sillä pennut teetät. Toiseksi selvitä, että narttusi täyttää Pevisan velvoittamat terveystutkimukset (lonkkakuvaus). Kun olet vakuuttunut, että juuri Sinun narttusi vie jalostusta eteenpäin, ota yhteys valitsemaasi uroksen omistajaan. Jalostusneuvonta ja vuosikirjat antavat Sinulle oivan pohjan tietouden hankkimiseksi suunnitellun yhdistelmän sopivuudesta. Tämä em. toiminta pitää suorittaa ennen kuin narttusi on alkanut "tiputtaa".

Kun narttusi on alkanut tiputtamaan, ota yhteyttä suunnitellun uroksen omistajaan ja sovi päivämäärä, 10-15 päivää siitä kun punaista vuotoa on alkanut näkyä. Voihan olla, että urokselle on sovittu toinen astutusnarttu tai uroksella on näyttely tai koe aiottuna astutuspäivänä. Kun astutuksesta on etukäteen päästy yhteisymmärrykseen, ilmoita uroksen omistajalle juoksun alkaminen. Näin voit summittaisesti sopia ajan. Ennen astutustapahtumaa on syytä tehdä kirjallinen Kennelliiton kaavakkeelle laadittu astutussopimus. Sopimukseen tulee kaikki tiedot uroksesta ja nartusta, sekä astutusmaksun suuruus ja maksun suoritusajankohta. Kun astutussopimus on virallinen asia-kirja uroksen ja nartunomistajan välillä, ja kun kyse on rahasta, on sopimus ehdoton ja molempia osapuolia sitova. Samalla sopimukseen kerrotaan kaikki uroksen ja nartun

mahdolliset sairaudet ja virheet, joilla voi olla jalostuksellista merkitystä. Jalostusvaliokunta auttaa tässä asiassa. Pentujen synnyttyä uroksen omistaja lähettää astutustodistuksen nartun omistajalle, kun on vastaanottanut astutuksesta sovitun korvauksen. Jos astutusmaksaksi sovitaan pentu, on sopimukseen syytä kirjata monestako pennusta uroksen omistaja saa täyden korvauksen, yleensä neljästä. Samoin, monentenako uroksen omistaja saa pennun valita, jos astutusmaksuksi on sovittu pentu.

Astutuspäivä lähestyy, uroksen ja nartun omistajan tulee varata riittävästi aikaa astutustapahtumalle. Joskus astutuspäivä on valittu väärin ja päivä joudutaan valitsemaan uudelleen. Astutuspaikaksi kannattaa valita uroksen omalla reviirillä oleva alue tai tila. Ulkona on hyvä käyttää maaston korkeuseroja hyväksi, jos narttu ja uros ovat eri korkuisia. Omistajien tulee varautua tapahtumaan sellaisin varustein ettei likaantumista tarvitse pelätä. Nartulle varataan tiukasti kaulassa oleva panta niin ettei se pääse luiskahtamaan pään läpi. Talutin on hyvä olla nartulla. Uroksella samat varusteet.

Narttu käytetään tarpeilla ennen astutusta siinä ympäristössä, jossa astutus suoritetaan. Näin narttua ei tarvitse käyttää enää astutuksen jälkeen. Nartun virtsa vaikuttaa uroksen paritteluhaluihin. Uros ja narttu tuodaan paikalle taluttimeen ja pantaan kytkettyinä. Paikalla ei tarvitse olla yleisöä, ainoastaan uroksen ja nartun omistajat. Nartun annetaan taluttimessa tutustua urokseen. Jos nartun juoksu on otollisessa vaiheessa alkavat kosiomenot. Uros ja narttu käyttäytyvät toisiaan kohti hyvin leikkisästi, pyörähdellen toisiensa ympärillä. Uros tekee rohkeita lähentymisyrityksiä pökkien narttua kuonollaan. Jos narttu kääntää häntäänsä sivulle se on osoitus, että narttu on parittelu-haluinen. Jos narttu murahtelee, on asia uudelleen arvioitava. Narttua ei tule laskea vapaaksi koko koston aikana.

Nyt koittaa se astutuksen vaikein aika, kun uros pyrkii nartun selkään. Jos astutus ei luonnista, loppuvat aloittelijoilta keinot, hyvät neuvot ovat tässä tarpeen. Pysin selvittämään, mitä olisi koirien omistajilla tehtävissä, että astutus onnistuisi. Voit myös soittaa minulle ja kysyä neuvoa. Jos narttu ja uros ovat korkeuden suhteessa toisiinsa astutus-tapahtumaan nähden sopivia, ei maaston tai korkeustelineen käytöstä ole apua. Usein nartun ja uroksen korkeuserot ovat niin suuret, että astutus ei sen vuoksi onnistu. On käytettävä maaston korkeuseroja hyväksi. Itse olen kuullut ns. astutustelineen käytöstä; sen avulla voidaan tasata uroksen ja nartun korkeuseroja. Telineessä on kaksi 5-10 cm rakoa, johon nartun takajalat asetetaan, telinettä voidaan korkeuden suhteessa säädellä, jolloin uros saadaan oikealle korkeudelle narttuun nähden, ja astutus hetkellä siirtimen suunta on oikea. Kun uros nousee nartun selkään, pidetään narttua tiukasti kaulapannasta kiinni, sen työn tekee nartun omistaja rauhoitellen ja puhuen nartulle. Uroksen omistaja asettuu nartun vasemmalle puolelle (edestä katsottuna), ojentaa vasemman kätensä nartun takajalkojen välistä ja avaa etu- ja keskisormella nartun ulkosynnyttimiä. Kun uroksen siitin tulee sormituntumaan, on se helppo ohjata emättimeen. On hyvä etukäteen leikata vähän karvoja pois ulkosynnyttimien reunoista. Samoin rasvata niitä, että uroksen elin löytää nopeasti oikean reitin. Samalla kun sormesi tuntevat siittimen liikkeitä, voit todeta koska astutus on tapahtunut. Joskus uros ei työnnä riittävän syvään ja paisuma tulee ulkopuolelle, silloin vaaditaan lisää ammattitaitoa, kun siitintä on pidettävä sormin paisuman takaa niin, että se pysyy emättimessä niin kauan kuin kovettuma alkaa pienentyä.

Palataan vielä tähän alkuun kun uroksen työnnöt kiihtyvät ja se alkaa takajaloillaan "jammaamaan" niin tiedetään, että uroksen siitin on nartun sisällä.

Tällöin nartusta ja uroksesta täytyy olla kunnon ote kaula-pannasta, sillä turpoava uroksen siitin aiheuttaa kipua nartulle, varsinkin ensikertalainen narttu saattaa säikähtää ja koettaa repiä itsensä irti ja päästä pakoon. Narttu voi äännellä voimakkaasti. Tilanne on kuitenkin normaali, eikä sitä pidä säikähtää. Herkkä narttu reagoi tässä tilanteessa enemmän kuin itsevarma narttu. Kuten alussa kerroin, jos rimpuilu on erityisen voimakasta, voi se aiheuttaa koirien vahingoittumista, uroksen siitin voi vaurioitua ja uros joutuu pitkälle sairauslomalle. Uroksen omistaja voi auttaa pitämällä urosta ja narttua "sylissä" eli sitoa koirien takapuolet yhteen käsivarsillaan. Toisilla uroksilla siittimen paisuminen kestää jopa 40 min., sitä ei pidä säikähtää. Jos kiinnijäänti on kestänyt 10 minuuttia, voi uroksen omistaja yleensä hellittää, narttu on jo yleensä silloin rauhoittunut. Narttu on hyvä viedä heti astumisen jälkeen autoon odottelemaan kotimatkaa. Sitä ei tulisi päästää heti tarpeille. Vastuuntuntoinen uroksen omistaja pesee astutuksen jälkeen uroksen siittimen.

Yleensä ongelmat johtuvat nartun väärästä astutusajan-kohdasta. Kannattaa odottaa niin kauan kuin punainen erite muuttuu oljenkeltaiseksi, joka tapahtuu punaisen vuodon alkamisesta n. 11-13 vuorokauden kuluttua. Jos narttu joudutaan jättämään uroksen luo, pitää uroksen omistajan vastata nartusta ja nartun omistajan pitää korvata kohtuullinen hoitopalkkio esim. 10 euroa / vrk.

Yleistä astumisesta ja vähän muustakin

Uroksella pitäisi astuttaa ensimmäinen narttu kun uros on hyvin nuori, esim. 1 vuoden ikäinen. Jos uros on "vanhapoika" ja sillä yritetään ensi kertaa astuttaa 5-vuotiaana, siitä ei yleensä tule mitään. Nuorena on vitsa väännettävä. Jos uros on haluton astumaan Sinun narttuasi, älä jätä narttuasi uroksen luo uskottelemalla, että se myöhemmin onnistuu. Vie narttusi toisen uroksen luo. Hyvä jalostusuros on terve, sillä on korkea jalostuspistemäärä ja narttuluku. Sen sukusiitoskerroin on narttuasi nähden alle 10. Se on hyvä-luonteinen, rodunomainen, kauniisti liikkuva, hyvän värinen, nuorena hyvät koetulokset haukkunut. Jos astutus ei onnistu, voit käyttää kokenutta kasvattajaa apuna astutuksessa. Älä käytä aggressiivista, terveystarkastamatonta tai sairaaksi todettua koiraa siitokseen. Varmista, että harmaalla norjanhervikoiralla, jota käytät jalostukseen ei ole RASVA-PATTEJA. Jämtit saisivat olla "vähemmän sairaita" ainakin kaatumataudin suhteen, eli suvussa ei saisi olla kaatumatautia.

Jalostuksessa ensimmäiset pennut nartulla ovat parhaat, vaikka samaa urosta olisi myöhemminkin käytetty saman nartun kanssa. Ota pentu nartun ensimmäisestä tai toisesta pentueesta. Älä käytä kovin vanhaa urosta siitokseen, pentueet ovat pieniä ja pentujen saanti epävarmaa. Muista, että koiranpennuilla on koiranpennun hinta - autot ja talot ovat eri hinnoissa. Ei ole aina varmaa, että pennusta tulee kaksoisvalio. Pennun ostajan on helpompi niellä pettymys, jos ei ole pennusta maksanut auton hintaa.

Jos astutus ei onnistu, soita minulle, annan mielelläni neuvoja. Jos uros on hypännyt, minulta ei ole koskaan jäänyt astutustapahtuma suorittamatta.

[< jalostus](#)